

له پال گرژييه كاني له گهل ئيسرائيلدا: ئيران دؤسييهي جينشيني رابهرى بالدا دهكاتوه

19-11-2024

نووسرهكان

موشتاق عهبد موناف طلو

كورتته : به له بهرچاوكرتنى په يوه ندييه نوازه كاني نيوان هردوو حكومته تاران و به غدا، هر گورانكاريه كي گورهى سياسى له ئيران، كاريگه ريبى راسته وخو له سهر گوره پانى سياسى عيراق ده بيت. به پي ماددهى 110 ي دهستورى ئيران، رابهرى بالدا ده سلاتى ره هاى به سهر هه موو جومگه نيوخوي و دهره كيه كاني ده وله تدا هه به، بويه گورانكارى له وه دا ره نگدانه وهى گورهى له سهر پرؤسهى سياسى عيراقيش ده بيت.

به له بهرچاوغرتنی په یوه نندیه ناوازه کانی نیوان هردوو حکومتی تاران و به غدا، هر گورانکاریه کی گوره ی سیاسی له ئیران، کاریگری راسته وخو له سهر گوره پانی سیاسی عیراق ده بیټ. به پنی ماده ی 110 ی ده ستوری ئیران، رابهری بالآ ده سلاتی ره های به سهر هه موو جومگه نیوخیوی و دهره کیه کانی ده ولته تدا هه یه، بویه گورانکاری له وه دا رهنگدانه وه ی گوره ی له سهر پرؤسه ی سیاسی عیراقیش ده بیټ.

له سایه ی گرزیبه کان له گهل ئیسرائیلدا، قسه و باسه کان سه بارت به جینشینی چاوه پروانکراوی رابهری بالآ ئیران زیاتر بوون و نه وه ی له م هه لومهرجه شدا گرنگیدانی به ئم بابه ته زیاتر کردوو، نه وه یه که خودی رابهری بالآ ئیران قسه ی له سهری کردوو.

وتاره که ی خامنه یی له دیداره کهیدا له گهل نهنجومه نی شماره زایانی سهرکردایه تی

عه لی خامنه یی، رابهری بالآ ئیران له وتاریکدا له 7 ی ئم **مانگهدا** له کوپونوه وه ی له گهل نه ندامانی نهنجومه نی شماره زایانی سهرکردایه تی، پیداکری له سهر رولی سهره کیی نهنجومه نه که له دانانی رابهدا کرد و، نه وه ی به ئه رکیکی "زور هه ستیار" ناوبرد که ده شیټ چاره نووسی ته وای سیستمه که دیاری بکات. نایه تیکی سوره تی (نال عمران) یشی هینایه وه که ده لیټ: "افین مات او قتل انقلابیم علی أعقابکم"، وه ک ناماژه یه ک بو شه ری ئوحد و جه خنکردن له گرنگی خوراگری و پابه ندبوون به ریگی راست ته نانه ت له کاتی نه مانی سهرکرده یه کی شدا. کوتیشی که نهنجومه نی شماره زایان بهرپرسیاریه کی گوره ی له نه ستودایه و ده بیټ به وردی و گرنگیه کی زوره وه له کاتی نه مانی سهرکرده به کرده یی، ده سته جی سهرکرده یه کی نوئ هه لبریزیت. ناماژه ی به وه ش کرد که به پنی مهرجه ده ستوریبه کان، پیوسته رابهر باوه ریکی پته وی به ریگی شوړش هه بیټ و ناماده یی به رده و امیدان وهه نگانوان به ره و پیشه وه ی هه بیټ.

کاردانه وه کان به رامبهر به قسه کانی رابهری ئیران

له و په یوه نندیه دا، وتارخوینی به ناوبانگی ئیرانی **به یده ری کاشانی**، روژیک دوی وتاره که، نه و لیدوانانه ی خامنه یی به بن وینه وه سف کرد و ناماژه ی به گرنگی هینانه وه ی نایه ته که ی قورانی کرد که په یوه ست بووه به مردن یان کوشتنی پیغه مبه ری ئیسلام و نه وه ی خسته روو که په یامه کانی نه و وتاره پیوستیان به تیرامانی قوول هه یه، به نایه تی له کاتیکدا که بنیامین نتانیا هو سهرؤکوه زیرانی ئیسرائیل هه ره شه ی به رده وام ده کات. کاشانی ناماژه ی به وه ش کرد که رابهری ولاته که ی جه ختی له وه کردوو نهنجومه نی شماره زایان ده سته جی جیگره وه که ی ده ستنیشان بکه ن.

روژی دواتر، له چاوپیکه وتنیکی دریزخایه ندا له گهل مالپه ری "دیدبان ئیران" که دوو کاتزیر و 24 خوله کی خایاند و له یوتیوب بلاو کراوه ته وه، عه باس **بالیزدار**، نه ندامی لیژنه ی لیپرسینه وه و پشکنینی خولی حوته می په رله مانی ئیران، که بو لیکولینه وه له فایله کانی گنده لی له ده سلاتی دادوه ری پیک هینراوه، ورده کاری شو که هینره ی له گنده لی له ده سلاتی دادوه ری ناشکرا کرد و گوتی، لیکولینه وه کانین، تیوه گلانی 52 بهرپرسی له دوسیه گه وره کانی گنده لیدا دهرخستوه که که سانی وه ک مه حمود شاهرودی و محمه د یزدی، هردوو سهرؤکی پیشووی ده سلاتی دادوه ری ئیران و، که سه دیاره کانی دیکه ی وه ک نیمامی کاشانی-یان تیدایه. بالیزدار زیاتر باسی دوسیه کانی گنده لی نه و بهرپرسه کاریگرانه ی ئیرانی کردوو که مردوون و له ژباندانه ماون. له هه مان کاتیشدا جه ختی له وه کرده وه که نه گهر موجه با خامنه یی بیټه رابهر، تاکه که سیک ده بیټ که توانای راگرتنی گنده لی و لیپرسینه وه ی له گنده لکاران ده بیټ.

له راستیدا نه م فایلانه بو خه لکی ئیران تازه نین به لکو دادگایی نه کردنی نه و که سانه ی تیوه گلان یان ناویان هاتوه، په کیکه له هوکاره کانی توره یی شه قام. به لام رهنکه باسکردنه وه یان له لایه ن بالیزداره وه زیاتر بو هیورکردنه وه ی خه لک و کردنه وه ی دهرگای باسی به ربزیرکردنی موجه با خامنه یی بیټ بو رابهرایه تی وه ک تاکه رزگارکه ریک له و دوخه خراپه.

بالیزدار ناماژه ی به وه ش کردوو، که موجه با خامنه یی له م دواپانه دا وتنه وه ی وانه ی ثانینی له نه پلپیکه یشنی مه جازی راگرتوه؛ نه وه ش وه ک هه نگوویک سهر ده کریټ که نامانجه که ی ناماده کاری بیټ بو وه رگرتنی پوستی رابهر.

دوو روژ دوی لیدوانه کانی بالیزدار، مه هدی نه سیری، نوپنهری پیشووی عه لی خامنه یی رابهری بالآ ئیران، که ئیستا بووه به نه یاریکی رژیم، له و باره یه وه له روژنامه ی که یهان باسی شتی گرنگی پشتی په رده ی کرد. نه سیری گوتی: له دوا دانیشتنه کانی خولی پیشووی نهنجومه نی شماره زایانی سهرکردایه تیدا، به شیک له نه ندامانی نهنجومه ن پشنگیریان له وه کردوو که موجه با خامنه یی شوینی رابهری بالآ بگریته وه، به لام دزایه تی توندی ئیبراهیم ره ئیسی، جیگری نه وکاته ی سهرؤکی نهنجومه نی شماره زایان و سهرؤکوماری پیشووی ئیران، هه روه ها نه حمه د خاته می، نیمام جومعه ی کاتی تاران، گرزیبه کی گوره ی دروست کرد و له نه نجامی نه وه شدا دانیشتنه که په کی خرا.

هەرچەند سەرچاوەیەکی دیکە باسی ئەمەی نەکردوو بەلام نەسیری ئاماژە بەو داوێ که داوای ئەو رووداوانە، ئەنجومەنێکی نوێی شارەزایان بە پشتیوانیی ئەنجومەنی پارێزەرانی دەستوور پیکهینزا، ئەو هەش بە هەنگاوێک دەزانیت بە ئاراستەیی پشتگیریکردن لە پرۆژە جێنشینیی مۆجتهبا خاڵنەیی.

حسین شەفیعی کاشانی لە وتاری نوێژی هەینی رابردوودا لە شاری ساری، ئاماژە بەو دا که خاڵنەیی داوای لە ئەنجومەنی شارەزایان کردوو بێر لە دانانی رابەری داهاوو بکەنەو؛ بەلام ئەبۆلحەسەن مەهدهوی، لە وتاری هەینیدا لە شاری ئیسفەهان، لە گەرنگی وتارەکی خاڵنەیی کەمکردهو و باسی لەو کرد که تازە نییە، بەلام ئەو هەشی ئاشکرا کرد که لیژنەیک لە ئەنجومەنی شارەزایان بە نەینیی سێ کەسیان وەکوو کاندید بۆ رابەری داهاوو ئێران دەستیشان کردوو که لە داهاوویدا لەلایەن ئەندامانی ئەنجومەنەو دەنگیان لە سەر دەدریت.

وتارەکی حەیدەری کاشانی ژاوه ژاویکی بەرفراوانی لە ئێران و لە سوئیشیا میدیادا دروست کرد و، مەحمود رەجەبی، ئەندامی ئەنجومەنی شارەزایان، قەسەکانی کاشانی رەت کردوو و وتەکانی رابەری بەلای وڵاتەکی هەشی بە شتێکی ئاسایی لە قەلم دا، بەلام ئاماژە بەو هەش کرد که ماوهیک لە مەو بەر، کۆبوونەو هەیکە نەینیی لە ئەنجومەنی شارەزایان کراو.

بەپێی هەندیک زانیاری دزە پیکراو، ئەو دانیشتنە لە 26 ئیلوولی 2024 بەرپۆه چوو، هەریک لە مۆجتهبا خاڵنەیی و مەحمەد مەهدی میرباقری و عەلیپەزا ئەعرافی بۆ پۆستی رابەر کاندید کراون، هەرچەند که هیشتا هێچ زانیارییەکی پشتراست کراو نییە بەلام دەتوانین بێژین میرباقری بە یەکیک لە توندەرەوترین پیاوانی ئایینی ئێران دادەنریت و هەر کاتیک باسی ناو هەیکە بکریت، مەبەست زیادکردنی جانشی رکا بەرانی هەتی بۆ بردنەو. سەبارەت بە ئەعرافی، هێچ پەویەندی هەیکە بە سوپای پاسدارانەو نییە و، زیاتر بە شارەزایی لە بەرپۆه بردنی ناو هەندەکانی خۆیندنی ئایینی ناسراو بە بێ ئەو هەیکە هێچ پیکهینەکی گەرنگی سیاسی هەبوو بیت.

چارەنووسی کاندیدەکانی پێشووی رابەرانی

هەموو ئەوانەیی لەم سالیانە داویدا ناویان وەک کاندید بۆ پۆستی رابەر لە ناوان بوو یان لە ژياندا نەماون یان لە گۆرەپانی سیاسی دوور خراونەتەو. هاشمی رەفسەنجانی لە سالی 2017 و، مەحمودی شاھروودی لە سالی 2018 و، مەحمەد تەقی مەسباح-یەزدی لە سالی 2021 کۆچی داویان کردوو.

حەسەن خومەینی، ئەو هەیکە رابەری شوێرش، سەرەپای ئەو هەیکە سالیانێکی زۆرە لە حەوزەیی قوم و نەبێژی خۆیندنی دەرەکی بوو، بەلام شایستەییەکی بۆ ئیجتیهاد پەسەند نەکرا، هەر ئەمەش بوو هۆی رێگری لە بەشداریکردنی لە هەلبژاردنەکانی ئەنجومەنی شارەزایاندا. سادقی لاریجانی سەرۆکی پێشووی دەسەلاتی دادی ئێران، بەهۆی تۆمەتبارکردنی کچەکی بە سیخووریکردن بۆ بەریتانیا و دۆسیە گەندەلی پەویەست بە یەکیک لە براکانی، هەر هەیکە دەستگیرکردنی عەلی ئەکبەر تەبەری که لێی نزیک بوو و بەرپۆه بەری چالاکییە ئابووریەکانی بوو، رووبەرەووی رەخنەیکە زۆر بوو تەو. ئەو قەیرانەش کاتیک زیاتر پەری سەند که مافی خۆکانیدکردن بۆ هەلبژاردنی سەرۆکایەتی کۆمار بە عەلی لاریجانی برای نەدرا که لە هەمان کاتدا سەرۆکی پێشووی پەرلەمانیش بوو. ئەمەش وای کرد سادقی لاریجانی وەک نەرەزایەتیەیک نامەیی دەستلەکار کیشانەو هۆی خۆی لە ئەنجومەنی پارێزەرانی دەستوور پیکهینش بکات و بە یە کجاری لە گۆرەپانی سیاسی دوورخراوەو، هەرچەند وەک راویژاکی رابەر و سەرۆکی دەستەیی دیاریکردنی بەرژەو هەندەییەکانی نیزام مایەو.

ئەحمەد جەننەتی سەرۆکی پێشووی ئەنجومەنی شارەزایان، بەهۆی ئەو هەیکە بە سالیان چوو و تەمەنی 97 سالە، لە هەلبژاردنی ئەم خۆولەدا خۆی کاندید نەکرد. چاوه پوان دەکرا ئیبراھیم رەئیس سەرۆک کۆماری پێشووی ئێران بەو پێیە جیگری یەکم بوو شوینی بگریتەو، بەلام رووداوی کەوتنە خوارەو هۆی فرۆکەیکە دوو رۆژ پێش هەلبژاردنی سەرۆکی ئەنجومەنە که هاوکیشەیکە گۆری. چەند مانگ بەر لەو رووداوەش، وەحید حەقانیان، یاریدەدەری پێشووی جیبه جیکار لە نووسینگی رابەری بەلای، مشومرێکی زۆری نایەو که باسی پرسیارکردنی رەئیسیی لەبارەیی جانشی جیگر تەو هۆی رابەری بەلای کردبوو.

لە هەمان کاتدا ئەحمەد خاتەمی که وەک ئەندامی دەستەیی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی شارەزایان هەلنەبژیردراوەو و پیکهین سیاسیەیکەیشی لە چاوه جاران کەمی کرد، چانسێکی زۆری بۆ کپیکرێ پۆستی رابەر نییە.

لەلایەکی دیکەو هەسەن رۆحانی، سەرۆک کۆماری پێشووتری ئێران، که هاوکات ئەندامی ئەنجومەنی شارەزایان بوو، هەوڵی وەرگریتی پۆستی رابەری داهاوویدا، بەلام کاندیدبوونەیکە بۆ خۆولی نوێ رەتکرایەو و، بەو هەش، بە شپۆهیکە بە کردەیی لە دیمەنە سیاسیەیکە دوورکەوتەو هۆی و چانسەکانی کەمیان کرد.

له يه كهم دانېشتنی ټنجومه نې څاره زياندا كه شېش مانگ له مېوه بهر به پړوه چوو، عه لې حوسېنې ټه شكوورې، نو پنه رې پارېزگاي گيلان وتارېكي پېشكه شيكرد كه تيايدا گوتې ټهركې حاكمي ټيستايه جېنشېنېك بو څوې ديارې بكات، هه چنده ده ستور پېچېوانه ي ټه مېه.

پېشنيار كړدنې ناوې موجته با خامنه يې

له گه ل گه پانه وه ي دونا لډ تره مپ بو كوڅكې سپې له چنده روژې رابردوودا، كه رهنكه دهره تي له بارتر بو ټيسرا ټيل بره خسي ټيټ و مه ترسې بو سه ر ژيانې عه لې خامنه يې رابه رې بالاي ټيران زياتر بكات، له وانه يه ټيران له م هه لومهرجه ي ټيستادا دهره تي ك بو ريگا څو شكدن بو گواستنه وه ي سه ركردايه تي بو كورې رابه رې ټيستا بدوژي ته وه. به تايبه تي كه پو ستي رابه رې بالا به پيگه يه كي ټاييني ته قلېدي نازاندريټ، وه ك مهرجه عه كاني ديكه ي شيعه كه به زوري به ميراث له باوكه وه بو كور ناگواز زينه وه. به لكو ټه م پو سته وه ك ويلابه تيكي سياسي- ټاييني سه ير ده كړيټ كه نو پنه رابه تيې دريژ كړدنه وه ي ټيمامي بي هه ل ه ده كات، كه گواستنه وه ي له ريگه ي ره چله كه وه له باوكه وه بو كور شتيكي ټاسايي بووه.

له و چوارچيوه يه دا، يه كهم جاره ناوې موجته با خامنه يې له م ټاسته دا بلاوده بيته وه و، رهنكه ټه م ش بو تاقيكردنه وه ي كاردانه وه ي شه قامي ټيرانې بيټ.

موجته با خامنه يې (له دا يكووي 1969)، كورې دووه مې رابه رې بالاي ټيرانه (براكاني مسته فا 1965، مه سهوود 1974، مه يسه م 1978، و خوشكه كاني بوشرا 1980، هوډا 1981) زاو اي حه داد عادل سه روكي پېشووي په رله ماني ټيرانه و له سالي 1997 هوه رو لنيكي گرنكي له به رپوه بردنې نووسينگه ي باوكيدا هه بووه.